

ואילו היה ניתן להעמיד שמדובר כאן כשנפל מפני ריעועו הקודם, ולא מחמת סיבה מתחדשת, אזי היו מיושבות הקושיות, שעתה נגלה שהוא זה הבית הגרוע שהיה לו בשעת המכר).
 ויש מתרצים כיון שאמר 'בית' וכל הבתים מין אחד הם, נעשה כאומר לו אני מוכר לך חלק משדה פלונית, שקנה אפילו לא סיים החלק. ורק ב'נכסים' ו'קרקעות' שיש בהם מינים הרבה, לא קנה לדעת הרמב"ם אם לא סיים מכירתו (עפ"י מגדל עוז הל' זכיה ומתנה שם. וכן הסכימו הדרישה חו"מ רמא והאור-שמח).

דף קט

'רבי שמעון אומר: אין זו עולה... אין זה נזיר' – כיון שאמר להקריב בבית חוניו – לא חל נדרו כלל.
 נראה שרבי שמעון הולך לשיטתו (קג.) שהנדר מנחה להביאה חצי עשרון או משעורים וכדו' – פטור מכלום, שלא התנדב כדרך המתנדבים (וכן מבואר בתוס' חולין מא: ד"ה ור"ש).

'... נעשה כאומר הרי עלי עולה ע"מ שלא אתחייב באחריותה'. יש לשאול מה בכך שהתנה שאינו חייב באחריות, הלא בכך ששחטה בחוץ הוא מוזיק בידיים ומדוע יפטר? ויש לומר כיון שלכך היתה כוונתו מתחילה שישחט בחוץ, הרי זה כאילו התנה מראש שאם יהרגנה בידיים לא יחול הנדר מעיקרא (ע' תומים עב סקכ"ג).

ועוד יש לומר, כיון שהמזיק את ההקדש פטור [כמו שמיעטו (בב"ק ו.) מרעהו. ואף מדרבנן אינו חייב אלא לבעלים, אבל לא כשהוא עצמו הבעלים. כן נראה לשמוע מדברי רש"י בגטין נג.], אם כן אין לחייבו כאן אלא משום חיוב אחריות שהטיל על עצמו באמרו 'עלי' (כמו שאמרו במגילה ת. 'כיון דאמר עלי כמאן דטעין אכתפיה דמי'), הלכך כיון שהתנה שאינו חייב באחריות, ואף אחריות פשיעה בכלל זה [וכמו שהוכיח מכאן מוהר"ם בתשובה], שוב אין לחייבו כלל; כי מצד קבלת אחריות-פשיעה התנה ונפטר, ומחמת דין 'מוזיק' אין לחייב בהקדש כאמור (עפ"י קצות החשן עב סקי"ד).

וע' אמרי בינה (פסח ה) שכתב להוכיח מב"מ (צט:) שיש חיוב תשלומי הזק כלפי הקדש [מדרבנן]. ויש מי שכתב לחלק (עפ"י ד הגר"ח הלוי) בין קדושת בדיק הבית שהוא ממון הקדש, ובין קדושת הגוף שהוא ממון הבעלים (עפ"י מלואי חושן שם).

עוד בענין תנאי שלא יהא חייב באחריות – עתוס' ר"ה ו סע"א; קצוה"ח רג סק"ב.

'אלא אמר רבא: אדם זה לדורון נתכוין, אמר, אי סגיא בבית חוניו – טרחנא, טפי לא מצינא לאיצטעורי...' ורב המנונא אמר לך, נזיר כדקאמרת, עולה – על מנת שלא אתחייב באחריותה קאמר...'. מבואר בסוגיא שברישא כשאמר 'הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חוניו', נחלקו האמוראים האם חל ההקדש על הבהמה ואם שחטה בחוץ חייב כרת, אם לאו. ובסיפא, לענין נזיר – לפי כולם אם גילח בבית חוניו לא חל עליו שם 'נזיר', ואם הקריב קרבנותיו בחוץ – אינו חייב משום 'חוץ'.
 וכתב בלקוטי הלכות (בזבח תודה) שלפי זה מה ששנה התנא 'גלח במקדש' אינו חיוב אלא רשות, שהרי אינו נזיר [וקמ"ל מתניתין שאין כאן חולין בעזרה]. אבל ברישא, נדרו והקדשו חלים שהרי אמר 'הרי עלי עולה', ומחויב להקריב קרבנו במקדש.

לכאורה קשה לפי זה לדעת רבא נצטרך לומר שאפילו ברישא לא חל נדרו ואין כאן הקדש, ואם כן מה בין תנא קמא ורבי שמעון? בשלמא לענין נזירות אפשר לומר שלת"ק הגם שאינו מחויב בהבאת קרבנותיו שהרי הוא כמתנה 'טפי לא מצינא

לאצטעוירי, אך בשתיית יין נאסר כשבועה בעלמא (כ"ה בפיה"מ להרמב"ם, וכ"כ בל"ה). ואילו לר"ש אין כאן כלום [וגם זה נראה דוחק שנחלקו בענין זה] – אך לענין הקדש הלא לרבא לפי כולם לא חלה קדושה על הבהמה, שהרי לדורון נתכוין? אך נראה שלרבא חל נדרו, וכן בנויר לדברי הכל, ונתחייב בהבאת קרבנותיו למקדש כפי פשוט לשון המשנה. אלא שרק אם עבר והקריב בבית חוניו, ביטל ועקר בזה את הנדר למפרע, אבל כל עוד לא הקריב – יש כאן נדר ונוירות כדינם. ור' שמעון חולק וסובר שמעיקרא אין כאן נדר. ובלקוטי הלכות משמע שלרבא אינו מחויב להביא למקדש, רק אם הביא הוברר למפרע שנדרו חל. וטעון בירור.

'הכהנים ששמשו בבית חוניו – לא ישמשו במקדש שבירושלים ואין צריך לומר לדבר אחר...' הנה כמה חילוקי דינים אודות כהן שנתנכרו מעשיו, לענין עבודתו במקדש ונשיאת כפים: בכל משך הסוגיא מבואר שדין מיוחד הוא בכהנים ששימשו לעבודה-זרה, באופנים המפורטים להלן בגמרא, שאפילו עשו תשובה – נפסלו מעבודה. אבל בשאר עבירות – אם שבו ודאי אינם נפסלים. ונראה שאפילו מחלל שבת בפרהסיא, הגם שדומה לעובד ע"ז לענין כמה דברים, אין שייך לפסולו אם שב. והלא אף בעבודה-זרה ממש ישנם חילוקי דינים אם השתחוה או שחט לה או זרק, כדלקמן – הרי שאינו נפסל אלא אם נעשה כומר ומשרת לה. ופשוט שאין זה שייך בחילול שבת בפרהסיא. ונראה שהוא הדין שאר עניני מינות ואפיקורסות, אם שב – עובד במקדש (עפ"י חוון איש יו"ד ב, יח; אגרות משה או"ח ח"א לג).

מהלשון שנקטו בגמרא **'אין קרבנו ריח ניהוח'**, אין מפורש שגם בדיעבד חילל עבודה והקרבת נפסל. ואולם כן משמע מדברי הרמב"ם (ביאת מקדש ט, ג-טו), שכהן שעבד ע"ז ושב – גם בדיעבד עבודתו פסולה ומחלל עבודה (וכן מוכח לשון האחרונים המובאים בסמוך, שנקטו זאת כדבר פשוט), ורק ככהן שעבד בבית חוניו כתב הרמב"ם שנראה שלא פסל עבודה.

[לא הבנתי מש"כ בספר אבי עזרי (במהדורא קמא – נשיאת כפים טו, ג): 'הלא גם ככהן שהמיר ועבד ע"ז ודאי גם כן שאין העבודה מחוללת אם עבד'. ועוד צריך באור מדברי עצמו במהדורה תליתאה (ביאת מקדש ו, ח) שהוכיח שהקרבת נפסל [אלא שהעיר שם על לשון הגמרא שלא אמרו שהקרבת פסול. ואולי י"ל שאינו דין תורה אלא שקנסוהו חכמים להיות כערל-לב, ולכך לא אמרו בסתם 'חילל' כבכל מקום]. וצ"ע].

כתבו כמה ראשונים (עתוס' כאן בשם ספר 'הזהיר'. וכן פסק הרמב"ם הל' תפילה טו, ג) שהוא הדין לנשיאת כפים; כהן שהמיר דתו – נפסל לישא כפיו גם לאחר שישוב בתשובה, כשם שהוא פסול לעבודה. ורש"י בתשובה כתב להכשיר (מובא בתוס').

אם עדיין לא שב והוא עובד עבודה זרה – ודאי אף אין חולקים לו קדשים ואינו אוכל, והרי אין זה עדיף מכהן שאינו מודה בעבודה, שאין חולקים לו קדשים (כדלעיל יח:). ולענין מחלל שבת בפרהסיא שלא שב מרשעו – לא מצינו בפירוש שהוא מחלל עבודה. ובשו"ת אחיעזר (ח"ג נ; ח"ד פח) כתב שלשיטת הרמב"ם והתוס' – אינו מחלל.

וכן נראה שנקט בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א לג), שכתב אודות מחללי שבת בפרהסיא שמצד הדין נראה שהם כשרים לישא כפיהם [אם כי למעשה כתב, אפשר שיש בדבר משום 'מיגדר מילתא' וראוי יותר שלא להניחם לישא כפיהם, אך למחות ביד חזקה במקומות שמניחים אותם לישא, הגם שאין רוח חכמים נוחה מזה – מסתבר שאין מחויבים], וזה דלא כמו שכתבו האחרונים שמחלל שבת בפרהסיא פסול לנשיאת כפים (כמובא במשנה ברורה ס"ק קלד).

ובזבח-תודה במסכת זבחים (כב:): נסתפק בדבר. ובחזון-איש (יו"ד ב,יה) כתב מצד הסברא שמחלל שבת בפרהסיא לאו בר עבודה הוא. וכן נראה מדברי כמה פוסקים אחרונים שנקטו בפשיטות שהוא מחלל עבודה (ע' בשו"ת דובב מירשים ח"ב ו; שבת הלוי ח"ב קעב – ע"ש לענין פדיון הבן אצל כהן שכוה. וע"ע במובא בזבחים כב:).

ואולם עברייין בשאר עבירות שאינו בגדר מחלל שבת בפרהסיא – אין מקור לכך שמחלל עבודה (וע' באחיעזר שם. אך כהן הנושא נשים בעבירה – אסור בעבודה (בכורות מה). ולענין נשיאת כפים – מחלוקת הראשונים. ע' רמב"ם נשי"כ טו,ג; בית יוסף קכח, בשם הרשב"א).

זרב ששת אמר: לעולם בשחיטה ובמזיד לא, נעשה משרת לעבודת כוכבים.

(ע"ב) 'זנמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם'. הקשה הרי"ד (ביומא לט), כיצד יכולים להמנע מהזכרת שם המפורש והלא כתוב ושמך את שמי... – המיוחד לך? ותירץ שאין הדבר חובה להזכיר את השם ככתבו במקדש אלא רשות. ועוד פירש שזנמנעו מלברך בשם בן מ"ב אותיות, אבל שם בן ארבע אותיות ככתבו, היו מזכירים גם לאחר מות שמעון הצדיק.

והתוס' (בסוטה לח. ד"ה הרי) כתבו, אין הזכרת השם אלא במקום גילוי שכינה, [כמו שדרשו בספרי את הכתוב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך] – בכל מקום אשר אבוא אליך, שם שמי ייזכר]. ומשמט שמעון הצדיק לא זכו לגילוי שכינה. (ואף על פי שבבית שני נסתלקה שכינה (כדלעיל כא:), ומשמע אף בחיי שמעון הצדיק – מדרגות מדרגות יש).

והרמב"ם (נשיאת כפים יד,י; ובמורה הנבוכים ח"א סב) פרש שזנמנעו לברך בשם המפורש כדי להסתירו מפני אנשים שאינם הגונים, שנפסדו על ידי כך מאמונתם, 'כמו שיקרה לכל מי שאינו שלם, כשידע שהדבר אינו כמו שהיה מדמה אותו תחילה'.

ובשפת אמת צדד לומר שאחר שמת שמעון הצדיק לא היו חכמים שידועים לברך בשם המפורש אלא יחידים בלבד (ע"ש).

יש מי שכתב שגם הכהן הגדול, מאותו היום לא היה מזכיר שם המפורש (כן כתב רבנו אליקים, במשנה ביומא לה:). ואין משמע כן מדברי הרמב"ם (עבודת יום הכפורים ב,ו).

זבנה עליו מזבח והעלה עליו (עולה) לשם שמים. התוס' פרשו שהיה מעלה קרבנות עבור נכרים, שאינם מזהרים משום 'חוץ'. ואף על פי שאסור לסייען להקריב בחוץ (כמו שאמרו בזבחים קטז), ואף איסור 'כרת' יש בדבר לשיטת ר' יוסי (לפי המבואר מהתוס' בזבחים שם. וזוהי קושית הגרעק"א בגליון הש"ס) – אמנם רבי יהודה כאן הולך לשיטתו (בספרי, ראה), שקדשי עכו"ם שהקדישו בחוצה לארץ – אין חייבים עליהם משום 'שחוט' חוץ'. והלא בית חונו היה בחו"ל (עפ"י משך חכמה ראה יב,יג; דובב מירשים ח"ג פא). יש להעיר שמדרבנן עכ"פ יש איסור אף בחו"ל – כן כתב בזבח תודה' – זבחים מה. ואפשר שעדיין לא נאסר הדבר בימי חונו.

וע"ע במובא שם ובדף קטז מהחזו"א (קמא. מא, יד) שנראה שאם העכו"ם הקדיש ע"מ להקריב בחוץ, אין בדבר משום 'שחוט' חוץ' [אלא שאין נראה כן מהתוס' וכו"ל], אלא אסור מדרבנן או שמא אסור משום בל תוסיף]. ואולם הרמב"ם בפירושו למשנה כתב שחונו עבר על איסור שחוט' חוץ'. וכתב המהרש"א שכן נראה, שהרי אם נאמר שהכהנים ששמשו שם לא עברו על איסור 'חוץ', מדוע נפסלו מלשרת בקודש.

והרש"ש (בזבחים קטז): פרש דברי התוס' שלפי האמת יש בדבר משום איסור 'חוק' אף בקדשי עכו"ם, וזו הסיבה שנפסלו מלשרת, כמו שכתב המהרש"א. ובדבר זה טעה חוניו, שסבר שמותר להקריב קדשי עכו"ם [וכוונת התוס' בתמיהתם שאילו היה המדובר בקדשי ישראל, כיצד זה טעה חוניו בדבר המפורש, להקריב קדשים בחוק]. והלא היה ירא חטא ולא עבר במזיד – כמוש"כ התוס' לעיל].

דף קי

באורי אגדה; ציונים

'מצור ועד קרטיגני מכירין את ישראל ואת אביהם שבשמים'. פירוש, על ידי בני ישראל נתפרסמה בעולם הכרת שמו יתברך 'וכידוע זה בכל אומות העולם היום באמונות שלהם'. וזהו שורש ישראל – שהם תפארתו ית' (עפ"י לקוטי מאמרים לר"צ הכהן, עמ' 152. ויסוד הדברים במהרש"א).

זמנחה טהורה – זה הלומד תורה בטהרה, נושא אשה ואחר כך לומד תורה' – ע' במובא בקדושין כט.

לעולם זאת על ישראל – אמר רב גידל אמר רב: זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן. בטיבו של קרבן זה, מדרשות חלוקין: יש מי שאומר, נשמותיהן של צדיקים. ויש מי שאומר כבשים של אש (מובא בתוס'). והביא הגר"א בשם חכם הרזים שכתב: 'עד שלא חרב בית המקדש, היה מיכאל מקריב בדמותן קרבן ישראל לפני ה' [והיינו 'כבשים של אש' שהזכירו התוס', פירוש: תוכן ענין מעשה הקרבן של ישראל], ואחר החורבן אמר לו הקב"ה: לא תקריב לי דמות קרבן שור וכבש ועז וכו' כי אם נפשות הצדיקים ותינוקות שלא חטאו...!'. פירוש הדברים: טהרת הכוונה בהתמסרות לעבודה שהיתה מצויה בזמן הבית, אינה נמצאת עכשיו אלא בנשמות הצדיקים ובתינוקות שלא חטאו' (מתוך מכתב מאליהו ח"ג עמ' 112).

'מתעסק בקדשים... לעכב מנין...'. – נתבאר בזבחים מז.

'ככתבם וכלשונם'

'דקרו ליה אלהא דאלהא' –

'... ולעולם חכמי ישראל וכן כל אחד כשמתבונן בחכמתו, הוא מכיר דהכל מהש"י – דזה כל חכמת ישראל, להכיר זה. ועיקר הוראת מלת 'חכמה' – לשון הכרה, כמו 'חכים' בארמית. וזהו שמברכין 'שחלק מחכמתו ליראיו' – דחכמתם הוא היראה שהוא על ידי הכרת הש"י לנגדו, כמו שאיתא בריש אורח-חיים. ועל כן 'אם אין יראה אין חכמה' וכו'. מה שאין כן חכמת אומות העולם הוא 'לבשר ודם' – שכל חכמתם הוא בעניני העולמיים והנבראים מצד פירודם מהש"י, ושהם בשר ודם. וכשנותן טובה לאומות העולם, אפילו חכמיהם אין מכירים כלל על ידי זה להורות להש"י הנותן הטובה.